

Ku Koloŋ ko ka kuloho ko ka wɔɔ yo wɔ Kafaydo

Madɛnkɛtima:

Ba masimɔkɔ, yiki mɛnɛ/in thiiya ba mandin ka bɔnsɔŋ ba ka biya-mɛtin, wuna madɛnkɛtima kuyankan, thiiya in mathɛbɛŋ ka faydo fooma, Ba maniyɔ maka biya-mɛti mathɔnkɔy ka bi tɔɔni namɛŋ, ba sisa thɔrɛ in manakasi ka tha thukuma tha ka biya-mɛtin be lukɛ ka faydo ba bin sisa mathɛbɛŋ in magbonkoli malɔhɔy, ka thana paliyande, wun sise hɛlɛŋ thapɛŋ tha boyɛ ka biya-mɛtin hutete

Ba wun kɔndɛɛ niyɔ wu lɔhɔy mɛnɛ wɔmɛti kɔndɛɛ pithita ba wundɛ hukɔthɔ ma niyɔ makanaman ka muruthɛ wo fun wundɛ.

Baana sethiniyo wundɛ, thiiya ba ka wɔmɛti kɔndɛ niyɔ ka thɔŋ ban fooma. Wun kɔlɔhɔ ba katin tande mathimiyande ka biya-mɛti fooma ka faydo. Hugbɔŋho ka faydo fooma, ho dɔma na Unayɛd Nesɔn, kɔsiniyɔkɔ ka kulaniya ko kolo.

Ba kɔthɔ thiiya mɛnɛ, sɛmbɛ in makahi ma ka wɔmɛti, e wun tɛŋiyande ka thiiya ba bayapɛŋ in yɛrɛmɛŋ be kɔsiniyɔkɔ ba lukande hugbɔŋ hunthe ba sisa kuyankan, wu niyɔ malukunade maka ŋakɛkɛn foma adunkunɔkɔy ka tha banthe, wun niyɔ lukande in ŋakɛkɛn fooma ŋugbɔŋ ho thantɛ han, ho dɔma na Unayɛd Nesɔns, ba kɔthɔ thiiya ba ka wɔmɛti.

Wun tɔŋɔŋ na kperekethe, ka dɔma, na masimɔkɔ ma thiiya mɛnɛ kuyankan mɛna ma gbɛŋ ka ma dunɔkɔkɔ man.

Mawuma

Mapɛnkande manfooma tepe na

Kukulon koka kuloho koka wɔɔ yo wɔ ka faydo, ɔna biya bohitande maka biya-mɛti ka faydo fooma, ka wu mankɛ wɔɔ yo wɔ ba bɔha ku kolon konko ka huthukuma nama han wundɛ ba bɔha sɔbɛ bathaniya mɛnɛ ba sisa yiki in thiiya ka biya be lukande fooma ka faydo, ba kitiyɛ wɔɔ yo wɔ kama sɛthiniyo ma wundɛ sɛthinya ka faydo man.

1. Malukunande Malenke man

Biya-mɛti fooma be kiyo ka kuyankanɔ in kasɛmbɛ mɛnɛ in ka yiki. Bindɛ kinɔ ba niyɔ in masimɔkɔ, maka yiina wo ka hu wɛndi yande.

2. Malukunande Maale Man

Wɔɔ yo wɔ kinɔ kuloho mɛnɛ kuyankanɔ ka kulon ko. Wundɛ ka ba fakinande wɔɔ yo wɔ kama nɛki ma wundɛ neke in tɔɔnamanɔ, niyɔnɔ wo pankɛ, wo bɔɔɔ, wo fufɛ, mindo sinthe fooma, minɔ kinɔ ku loho ko kɛntu.

3. Malukunande Mataati man

Wɔɔ yo wɔ kinɔ in fɛɛra ba niyɔ in sii, ekuta kuyankanɔ, e wundɛ pamo.

4. Malukunande Mamananɔ man

Wɔmɛti ka ba boho ka hu waline, e niyo gbɔn, e niyo thɔrɔ. Huwaline kinɔ ba tana niyɔ ka biya-mɛti hutete.

5. Malukunande Masɔɔhi man

Wɔɔ yo wɔ kaa ba niyo nakasi, in thɔrɔ manɔ mama wo ka feli.

6. Malukunande Masɔn-manthe man

Wɔɔ yo wɔ kinɔ maloho ba kothiyo kamɛ wo kamɛ nɔnɔ tepee thɔnɔ ba.

7. Malukunande Masonɔ Maale man

Biya-mɛti fooma kinɔ sinthe ka thɔnɔ banɔ, kufakande ka hutete kanamɛnɔ ba pamo in thɔnɔ banɔ, ba thana fakinande, wu sisi mateti ka ku kolonko in ba pamɔkɔ wooninɔ sisiyɛ thɔrɔ.

8. Malukunande Masɔnka-taati man

WƆƆ yo wƆ kin fɛɛra haŋ ba kƆƆ wukahɛ e baŋina ba thƆnkƆy ba wƆ ba niyo baŋ, wuna thƆŋ baŋ kahati.

9. Malukunande MasƆŋ-manaŋ Maŋ

WƆƆ yo wƆ ka dƆrƆŋ ba neko bakpon e boho, e thiyo ka hupƆlƆn, mɛnɛ ba kantho ka kɛkɛŋ ko kiyo wundɛ ko.

10. Malukunande kƆƆhi maŋ

WƆƆ yo wƆ kiŋ in fɛɛra ba kƆsiŋino ka wuthunbɛ iŋ bakƆsƆŋni be ka kuyankaŋ mɛnɛ be thunbɛ ba dethiwa kuloho ko kanamaŋ mɛnɛ wundɛ bohitoko iŋ thƆŋ baŋ.

11. Malukunande KƆƆhi-iŋ manthe maŋ

1. 1. WƆƆ yo wƆ, wo kata ka kubasi, wundɛ ka ba thonkino thaa niyo kƆsiŋino nƆŋ na tepe thƆŋ ba na, e wundɛ dunkuno fɛɛra ba kƆsiŋina.
2. 2. WƆƆ yo wƆ kaa ba dunkuno kuthonko ka thƆn ba thaa niye kiyo ka kɛkɛn nama ko, Ɔ thuhaŋ mandi kama lƆkƆ ma boho wundɛ, toniyo kasi ba daŋande kasi bande ka thƆŋ ba kama lƆkƆ ma bohito waawo bɛŋ ma.

12. Malukunande KƆƆhi-iŋ Kaale maŋ

WƆƆ yo wƆ, kaa ba tuto sɛmbɛ, ba wali ba kanama, ka hunpo ho kanama, ka yiki ba kanama, ka ŋa thagba ŋa wundɛ kpalita. WƆ ka baa niŋ thiyƆkƆ aliko ba tetiya yiki iŋ makothiyo ma kanama, wƆƆ yo wƆ kiŋ maloho ba pamo iŋ thƆŋ baŋ ka baliŋ ba baŋ.

13. Malukunande Kɔhi-maaati Maŋ

1. 1. WƆƆ yo wƆ, kiŋ maloho ba niyƆ kuyankaŋ ba kaa ka wundɛ thimo iŋ ba niyƆ ka kɛkɛn naman.

2. 2. WƆƆ yo wƆ kin in maloho ba pɛna kɛkɛn, ndoo kɛkɛn, thitha kɛkɛn nama e wunde hɛlɛn duwa Ɔ tɛnkilina ka kɛkɛn naman ko.

14. Malukunande kƆhi-in Manan Man

1. 1. WƆƆ yo wƆ, kin in maloho ba thara e ka dƆnƆ ka kɛkɛn mɛnɛ kin ba niyo bali ba thƆnkƆy ka kɛkɛn nama kon.
2. 2. Maloho ma bɛn kaa ba thanthiyo baana thiiya wo ba bohitoko ba ba thƆnkƆy ba ta wundɛ nii hukƆminamɛnt o ba tetiya thƆnɛni ba ka Unaytɛd NesƆns.

15. Malukunande KƆhi-in MasƆƆhi Man

1. 1. WƆƆ yo wƆ kin in maloho ba niyƆ ka kiyo wundɛ ka.
2. 2. WƆ kaa ba thanthiyo madƆnƆ ma ka kɛkɛn nama ko Ɔ ba thanthiyo ba sɛkita kɛkɛn ku fɛɛna ba dƆma na kɛna kiyo wundɛ.

16. Malukunande KƆhi-in MasƆnmanthe Man

1. 1. Bayapɛn in yɛrɛmɛn be thankɛ funa, be kɛrinɛitƆyta nin hunpo, kɛkɛn namɛn, ku laniya ko kanamɛn, kin in maloho ba deɛande/yɛntande e dethuwa hunpo ho kanamɛn. Biya be bɛn kin in maloho ma sinthe maaka deɛa/yɛnto, in ma kahudƆnƆ be pathi.
2. 2. Hu dɛɛande ha kin ba kƆƆ na wo wathe won, in won yɛrɛmɛ won, mɛy kathabanthɛ ba dɛɛande.
3. 3. Nkpeɛn ki na dƆma hunpo ka faydo. Ki kpeɛnki kin in maloho ba pamo kama dƆniyande mɛnɛ kɛkɛn ko kanamɛn ka bali yoo bali.

17. Malukunande kƆhi-in MasƆmanle Man

1. 1. WƆƆ yo wƆ kin in maloho ba niyƆ in kɛɛ wundɛ wunthɛn Ɔ bindɛ bilƆ kɛɛ banthɛ in biya bifɛɛna.
2. 2. WƆƆ ka ba tute sɛmbɛ ka kɛɛ naman ban.

18. Malukunande kOhi-inj MasOn matati man

WOO yo wO kin inj maloho ba siimOkO na thimo wundE, inj ba thOO ka dina ba thimo wundE O ba kpOnOkO ka dina ba bEn e thOO ka dina bafEna malOkO yoo malOkO, inj hElEn kulaniya ko kanaman. WundE kin inj maloho ba mEyande inj biya be bOyE ba niyO ka masii manthe Eba thOnina kulaniya ko kanamen ka wan mEnE rOkpOkO.

19. Malukunande KOhi-inj-MasOmanan Man

WOO yo wO kin maloho ba tEpa funun kama simOykO ma kanaman, inj ba kponkila ho thimo wundE. Wun thOlande, maloho ma bEn kin ba bohitOkO kulaniyande, e wOO yina thana tepe ba yi ba niya nin ba kpala mEnE ba kponkila ka nkalEn ba pankitinande funun ho bEn.

20. Malukunande KOhi-Kale/kOnthOkaye Man

WOO yo wO kin kuloho ba komande kathabantho ka wuthEbE. WOO ka ba pithito ba niyO ka mathunande yoo mathunande O ka nkan ka ndoo nkan ka thimo ka wundE.

21. Malukunande KOhi Kale-inj Manthe Man

1. WOO yo wO kin inj maloho ba niya wali inj hu kOminamEnt ho ka sEmbE ban ka kekEn ko kanaman O ba thiika ba hu gbOn ho thimo wundE ba kuta sEmba ban.
2. WOO yo wO kin inj maloho ba bilande Ofisi yoo Ofisi wo ka hu kOminamEnt ka kEkEn naman ko.
3. Bathimo biya ba niyO, bEna hu kOminamEnt ba niye wali. Biya be bEn ba thiikiyE ba bayapa mEnE yErEmE ba fununiyE bin thaya ka hu kOminamEnt ho bEn. BindE ba thiikiyE wo thimo bin ka wan O ka ma rOgbOkO.

22. Malukunande KŌhi Kale-inj Maale Man

WŌŌ yo wŌ kin inj maloho ba nskita kĕnkĕy ko kanaman ba Pama nin ba dunkena nin fĕĕra ba masiteke kama o kama e niy wŌŌ wo ba yiki, e punka niya wali, o gbŌŋni Ō hutaniya ho dĕnki kĕnkĕŋ ko kanaman ko nin tute lima.

23. Malukunande KŌhi-Kale-inj-Mataati Man

1. 1. WŌŌ yo wŌ kin maloho ba niya wali, ba yĕtha wali ba thimo wundĕ inj ba thunkuno malŌhŌy mĕnĕ ba pamo hu thana kuta wali.
2. 2. Kufakinande kaaka kuthunkun ba wŌŌ yo wŌ wo ni wali. WŌŌ yo wŌ ba thunkuno sinthe ba waliŋ ba dŌŋiyande.
3. 3. WŌŌ yo wŌ wo ni wali ba thunkuno kŌpiri wo tĕŋĕ ba yĕthĕ nama inj kubŌriko kanaman alako dĕ be niyŌ inj yiki ka biya-mĕtin hutete.
Kuthunkun ko bĕŋ ba punka hĕlĕŋ ba mase ka gbĕthĕŋ ba nin pĕnki.
4. 4. WŌŌ yo wŌ kin maloho ba thankina Ō ba thŌytŌ nkanŋi nin mase.

24. Malukunande KŌhi-Kale-inj-Manan Man

WŌŌ yo wŌ kin maloho ba fĕĕmiya inj ba dunkuno malŌkŌ ma kŌndaden ba niya wali mĕnĕ malŌkŌyŋ makasade ba fĕĕmiya inj kutunkun.

25. Malukunande KŌhi-Kale-inj-MassŌhi Man

1. 1. WŌŌ yo wŌ bathŌma muthŌma mutĕnĕ ba hupethŌ kŌtŌ nama ko inj kubŌri naman, kowundĕ ba punka kuta mu wundĕ bili/thŌŌ. Wundĕ ba Kuta banka ba wundĕ inj kubŌri naman fure, ba punka ba maso. Wundĕ ba maso be thoona Ō bethanthi, Ō bali ba dĕnki ba wundĕ niyŌ humŌnĕ.
2. 2. Komisayŋ be inj mpay naman ba maso. Mpati be kiyo ka yento/denjo, be tha kiya ka yento/denjo fooma ba kuta ma mase manthe e bindĕ pamo nanthe.

**** note rest is incomplete ****